

N:o 4.

Af herr **Hj. Sjövall**, *angående ett andra ålderstillägg åt postvaktbetjente.*

Senaste lönereglering för postvaktbetjentcorpsen genomfördes år 1885. Den afsåg egentligen att bereda vaktbetjente förbättrad pension genom höjande af dåvarande maximilönen 300 kronor jemte två ålderstillägg å hvardera 100 kronor till 500 kronor och åsyftade derjemte att åstadkomma större jemlikhet i aflöningsbeloppen derigenom, att *de klenast aflönades* inkomster något höjdes. Då regleringen sålunda icke medförde någon *allmän* och väsentlig förbättring i vaktbetjentes årsinkomster, vann snart den föreställningen allt mer insteg hos sagde corps, att den, på det hela taget, varit en försämring i stället för en förbättring af dess ekonomiska vilkor. Den oundvikliga följderna här af blef ett städse ökadt missnöje, som under de följande åren och allt framgent tagit sig uttryck i upprepade framställningar om aflöningsförbättring, än i form af högre traktamenten, än i form af högre löner. Af de bättre aflönade har der vid då framhållits, hurusom de förgäfvos af regleringen väntat någon aflöningsförhöjning och af alla samtliga har i regeln anförts, att aflönningen varit otillräcklig för deras och deras familjers uppehälle, samt att de genom ökadt arbete i tjensten saknade tillfälle till biförtjenster:

Påverkad här af framkom Kongl. Maj:t, föranledd af generalpoststyrelsens hemställan, i proposition till 1896 års Riksdag angående statsverkets tillstånd och behof med en utredning af postvaktbetjentes dåvarande aflöningsförmåner. Af denna framgick, att minimilönen utgjorde 500 kronor och ett ålderstillägg å 100 kronor samt traktamente, utgörande efter

Bih. till Riksd. Prot. 1899, 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 2 Häft. (N:is 4—9.) 1

85 öre per dag 310 kronor 25 öre för år, hvartill komme rätt till vissa beklädnadsersedlar, uppskattad till ett årligt värde af 54 kronor, så att minsta lönen alltså uppgick till sammanlagdt 864 kronor 25 öre. Denna lön fann Kongl. Maj:t i likhet med generalpoststyrelsen lemna en väl knapp inkomst åt personer, som, innan denna inkomst uppnåddes, hade i postverket tjenstgjort såsom reserv- eller extra- vaktbetjente omkring $7\frac{1}{2}$ år och uppnått en ålder af i genomsnitt 33 år, i all synnerhet som hela vaktbetjencorpsen tillhörde en och samma tjenstegrad och därför saknade utsigt till vidare befordran likasom dess medlemmar äro utestängda från, snart sagdt, all möjlighet till biförtjenst, enär postverket tager hela deras arbetsförmåga i anspråk. Förbättring i aflöningsförmåner kunde emellertid under rådande förhållanden endast vinnas genom förhöjdt dagtraktamente, men sådant vore i regel beroende af tjenstgöringens art och tjenstgöringsorten, icke af intjent tid.

Nu framhållna och af generalpoststyrelsen erkända missförhållande föreslog den så böra afhjelpas, att dels de lägst aflönade vaktbetjentes ekonomiska ställning i någon mån förbättrades genom höjandet af minimi-traktamentet, dels för de äldre ställes i utsigt bättre lönevilkor efter längre tjenstetid genom ytterligare ett ålderstillägg å 100 kronor efter 10 års väl vitsordad tjenstgöring, utan att detta dock finge grundlägga ökad pensionsrätt för innehafvarne.

Med ledning af uppgifter om vaktbetjentes ålder och tjenst i postverket, innan de vunno ordinarie anställning, ansåg emellertid Riksdagen det vara mera angeläget att påskynda befordran till ordinarie befattning och anhöll därför i skrifvelse till Kongl. Maj:t om förslags framläggande för kommande årets Riksdag till inrättandet af nya ordinarie postvaktbetjentbefattningar till ett så stort antal, som kunde befinnas lämpligt för beredande åt extra ordinarie vaktbetjente af en något tidigare befordran till ordinarie befattning.

Hade Riksdagen bifallit generalpoststyrelsens af Kongl. Maj:t upptagna förslag om ett andra lönetillägg, skulle en löneförbättring hafva inträdt för cirka 500 postvaktbetjente, men genom sitt beslut om skrifvelse till Kongl. Maj:t uppskötos först och främst åtgärder i saken till ett kommande år och vidare blefvo genom ett villfarande af Riksdagens begäran de äldre postvaktbetjentes aflöningsförhållanden i ingen mån förbättrade, utan blott de extra ordinaries, hvilka dock äro bland de yngre, som alltså hafva framtiden för sig och ännu icke hafva fått hvarken så stora behof eller så stora lefnadsomkostnader som de äldre, hvilka i regel hafva större

familjer att underhålla, och hvilka dessutom såsom ordentlige och trefsamme arbetare äfven lifligare sträfva att med åren förbättra sin ställning.

Att Kongl. Maj:ts förslag om ett andra ålderstillägg emellertid hade stora sympatier för sig inom Riksdagens båda kamrar framgår otvetydigt deraf, att det föranledde votering och dervid samlade för sig icke mindre än 141 röster, deraf 86 i Andra och 55 i Första Kammaren, under det att majoritetens siffra blef 197, eller 126 i Andra och 71 i Första Kam-maren.

Från och med 1897 års ingång höjdes minimidagtraktamentet för postvaktbetjente till 1 krona, så att lägsta lönen för dem nu blef 919 kronor eller med ett ålderstillägg 1,019 kronor. Så väl härigenom som genom ett beslutadt påskyndande af tillträdet till ordinarie tjenst förbättrades i afsevärd mån *de lägst aflönades* ställning.

På generalpoststyrelsens förslag beslöt nemligen detta årets Riksdag, att i postverkets stat skulle uppföras aflöning för 150 nya vaktbetjente. Visserligen upplyste styrelsen, att ordinarie vaktbetjentes antal då var 791, extra ordinaries 357 och reservbetjentes 381, och redan till förra årets Riksdag hade den meddelat, att de ordinaries antal helst borde ökas med 247, hvarjemte vaktbetjente sjelfve i underdånig skrifvelse hade begärt, »att hvarje vaktbetjent, som användes i fullständig tjenst, måtte anställas som ordinarie», men ehuru detta önskemål delades af styrelsen, hade den sett sig ur stånd att uppnå detsamma på grund deraf, att postverkets hastiga utveckling alltjemt påkallade ökade arbetskrafter, hvilka också alltjemt måste anskaffas genom anställande af extra ordinaries, hvarigenom städse oundvikligen uppstode ett missförhållande mellan antalet ordinarie och extra ordinarie till skada för personalen och dermed äfven för verket i dess helhet.

Då härtill komme, att Riksdagen vid sin anhållan om uppförande af flere nya ordinarie vaktbetjentbefattningar å stat fäst den bestämmelse, att i förslaget härom hänsyn skulle tagas till den inskränkning, nödig sparsamhet borde föranleda, så ansåg sig generalpoststyrelsen icke kunna föreslå mer än 150 nya ordinarie befattningar.

Trots dessa för postvaktbetjente nu af Riksdagen beviljade fördelaktiga och lyckosamma ändringar i postverkets stat, hade emellertid dermed icke tillgodosetts det af *de äldre vaktbetjente* lifligt kända behovet af någon förbättring i deras aflöningsförmåner. Att desse fortfarande hyste en djupt rotad öfvertygelse, att den godtgörelse, som nu består dem, icke står i öfverensstämmelse med det ansvarsfulla, ofta tunga arbete, som af

dem kräfves, framgår deraf, att de å nyo till Kongl. Maj:t genom skrifvelse från Sveriges postvaktbetjentförening inkommit med underdånig anhållan om återupptagande af det för förra årets Riksdag framlagda förslaget om tilldelande åt postvaktbetjente af ett andra ålderstillägg. — Äfven generalpoststyrelsen förklarar i sin inlaga till Kongl. Maj:t, att den fortfarande hyste den föreställniugen, att de äldre postvaktbetjente väl skulle behöft ett andra ålderstillägg, och förutvarande generalpostdirektören, som nu såsom chef för civildepartementet egde säte och stämma vid Konungens rådsbord, uttalade till statsrådsprotokollet, att han ansett önskligt, att Kongl. Maj:t å nyo af Riksdagen äskat ett sådant ålderstillägg. — Då emellertid förra årets Riksdags beslut i denna fråga icke gaf anledning att antaga, det Riksdagen skulle befinnas villig att nu medgifva en aflöningsförhöjning, fann sig statsrådet och chefen för finansdepartementet förhindrad att kunna tillråda Kongl. Maj:t att i budgeten upptaga något förslag härom, och då icke heller någon enskild motionär befans redo att åtaga sig postvaktbetjentes sak, kom alltså frågan om ett andra ålderstillägg åt postvaktbetjente icke att dragas under 1897 års Riksdags pröfning.

Sedan postvaktbetjentföreningen hösten 1897 till generalpoststyrelsen inkommit med förnyad framställning om ett andra ålderstilläggs upptagande i postverkets aflöningsstat för 1899, förnyar generalpoststyrelsen nu sin hemställan till Kongl. Maj:t om beredande åt postvaktbetjente af ett dylikt ålderstillägg, hvilket för dem kunde blifva en yttre, ökad anledning att efter bästa förmåga och på ett oförvitligt sätt sköta dem anförtrodda göromål, ty (och detta betonas af generalpoststyrelsen) förseelse i tjensten är ett bestämdt hinder för ålderstilläggets åtnjutande. Med detta skulle åt postvaktbetjente också beredas ersättning för de stängda utsigterna till all vidare befordran och ett välbehöfligt och länge efterlängtadt bidrag lemnas dem till bestridande af de på grund af ökad familj m. m. stegrade lefnadsomkostnaderna.

Äfven föredragande statsrådet fann *synnerligen talande* skäl föreligga för medgifvande åt postvaktbetjente af det ifrågasatta andra ålderstillägget och tvekade nu icke att så väl biträda generalpoststyrelsens framställning som i Riksdagen understödja och förorda den i ett varmt och sakrikt anförande. Beklagligen afslog Riksdagen äfven denna gång Kongl. Maj:ts framställning, Första Kammaren med 78 röster mot 48, Andra med 122 mot 82.

Då jag emellertid hyser den öfvertygelsen, att äfven de, som tillförne af en eller annan anledning motsatt sig Kongl. Maj:ts och general-

poststyrelsens förslag om ett andra ålderstillägg åt postvaktbetjente, ändå omsider skola finnas villiga att erkänna, att de äldre postvaktbetjente, åt hvilka man från början begärt en löneförbättring, utan att ännu hafva lyckats utverka sådan, både äro i behof af och välförtjente af en sådan löneförbättring, har jag icke dragit i betänkande att å nyo ställa frågan under Riksdagens ompröfning.

Att ökandet af de ordinarie befattningarna bland vaktbetjente endast är en åtgärd, som alltjemt efter längre och kortare tids förlopp måste vidtagas, är ju ett glädjande faktum, som blott ytterligare bekräftar den starka utveckling och det stadiga framåtskridande, hvori den postala verksamheten hos oss är stadd, men att det för så kort tid sedan i någon mån afhjelpna missförhållandet mellan ordinarie och extraordinarie inom vaktbetjentcorpsen snart är lika stort som före 1897 års Riksdags beslut i denna sak, synes deraf, att de ordinaries antal i mars 1898 var 940 och de extraordinaries 316. De motsvarande siffrorna voro 1897, såsom förut nämnts, 791 och 357. På grund häraf lär det fortfarande komma att dröja 7 à 8 år, innan en extraordinarie postvaktbetjent kan hinna till ordinarie anställning, och det skulle sålunda i regel komma att åtgå 17 års tjenstgöring i postverket, innan en postvaktbetjent kunde komma i åtnjutande af ett andra ålderstillägg, och den, som pligtroget och noggrant skött sin tjenst under en så lång tid, må väl kunna anses vara förtjent af ett lönetillskott af så blygsam art, så ringa belopp och så föga eller alls icke för staten betungande beskaffenhet.

Inom alla väl skötta industriella och kommersiella affärer tillämpas ju också den grundsatsen, att biträdena aflönas i förhållande till deras tjenstetid och uppförande, och denna grundsats har städse visat sig vara till fördel så väl för löngifvaren som för löntagaren. Icke möter heller ur synpunkten af postverkets ekonomi ringaste hinder för beredandet åt den lägsta, men för det stora hela af postverkets mekanism ingalunda minst viktiga klassen af postfunktionärer en efterlängtd förbättring i deras ställning. År från år hafva ju postverkets inkomster stigit med allt högre belopp och lemnat allt större öfverskott, och till detta gynsamma resultat har äfven vaktbetjentcorpsen bidragit genom nitiskt och redbart arbete. Enligt gjorda beräkningar skulle för innevarande år ett netto till statsverkets disposition uppstå af cirka 725,000 kronor och af denna summa skulle blott behöfvas omkring 50,000 kronor för att på en gång bereda mer än hälften af det stora antalet ordinarie vaktbetjente en af dem så ifrigt åtrådd och så ofta och så ödmjukt begärd löneförbättring.

Väl står också en sådan löneförbättring tillsammans med hvad som åtnjutes af postvaktbetjentes jemlikar inom skilda yrken i vårt land; och bör därför hänsynen dertill också utgöra ett skäl för Riksdagen att på föreslaget sätt höja postvaktbetjentes lön.

Tänker man först på grofarbetarnes klass, så har erfarenheten från förra årets arbetsinställelser visat, att t. ex. en kollossare kan betinga sig 3 à 5 kronor pr dag året om, och en postvaktbetjent står dock öfver en grofarbetare i hyfsning och belevnhet och därför ock i lefnadsvanor och behof, likasom fordran på ordning, påpasslighet och noggrannhet i fråga om honom är vida strängare och oeftergifligare, och hans dagliga arbetstid är ock betydligt längre. Fäster man därför afseende vid de arbetslöner, som gälla på den allmänna arbetsmarknaden, så är det ju obestridligt, att från den tid, då postvaktbetjentes aflöningsförmåner torde hafva motsvarat de på denna marknad i allmänhet gällande arbetslöner, i dessa löner inträdt en stegring, som gjort dem relativt försämrade, i jemförelse med dem, som åtnjutas af andra arbetare.

Inom arbetsklassen i dess helhet pågår ju en alltjemt kraftigare rörelse med syfte att genomdrifva fordringar på en högre och rättvisare aflöning samt en kortare arbetstid. Helt naturligt är då, att en af denna rörelses vågor går fram bland postvaktbetjentcorpsen, och man har då både pligt och rätt att tillse, att den aflöning, som består dem, ställes i ett rätt förhållande till det arbete och den ansträngning, som deras dryga tjenstgöring kräfver och det ansvar den medför, allt saker, af hvilka vi hvar för sig dagligen skörda fördelarne. Får den enskilde arbetsgifvaren öka sina arbetares löner, så nog bör väl staten ock i liknande proportion öka sina betjentes löner, i all synnerhet då det gäller en elitcorps af bepröfvadt och utvaldt folk, som gjort sig känd för att pligttroget och nitiskt fullgöra sitt anförtrödda uppdrag.

Jemför man postvaktbetjente med vaktmästare i andra verk, så har under denna lönefrågas behandling i Riksdagen upplysts, att en vaktmästare t. ex. i riksbanken har en årlig lön af 1,400 à 2,000 kronor, utan att vara af sin tjenst upptagen mer än en del af dagen. En normal vaktmästarelön i Stockholm har uppgifvits vara 700 kronor med två ålderstillägg å hvardera 100 kronor samt fri bostad. Bättre aflönade äro också vaktmästarne vid tullen, och dock hafva de en vida makligare sysselsättning samt extra betalning för allt arbete utöfver faststæld tid; lägsta lönen för dem är ju 950 kronor med två ålderstillägg, och kan hvar och en af dem avancera till högsta lönen, 1,500 kronor, hvartill

komma rätt afsevärda sportler. Nekas kan emellertid icke, att postvaktbetjentes ansvar är större än vaktmästares i allmänhet, ty på postvaktbetjentes ordentlighet, redbarhet och pålitlighet beror det, att den korresponderande allmänheten kan hafva fullkomlig trygghet för att få sin post på ett tillfredsställande och säkert sätt expedierad. Äfven ur denna synpunkt torde en liten löneförhöjning efter en långvarig och trogen tjänst vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, och då lönetilläggen före 1885 voro tvenne, är det ju helt naturligt, att man i första hand tänkt sig denna löneförhöjning genom återinförandet af ett andra ålders-tillägg. Att i våra grannländer de med postvaktbetjente jemnstälde äro bättre aflönade än hos oss, är icke heller för Riksdagen obekant.

Visserligen har man ock anställt jemförelse mellan postvaktbetjentes och folkskolelärares, landskontoristers, landskanslisters m. fl. löneförhållanden, men dels är en sådan jemförelse af många skäl icke berättigad, dels bevisar den blott, att det finnes en hel del andra statstjenare, som äro dåligt aflönade, men som måste tåligt fördraga detta i förhoppning om tillfälle till biförtjenster å ledig tid eller förvärfvande af meriter för befordran till bättre aflönade platser efter längre eller kortare tjänstetid.

Förglömmas bör icke heller, att postvaktbetjente under sin reservtjänstgöringstid äro underkastade en utbildning för sitt kall, och att naturen af detta kall är sådan, att minskningen i förmåga att nöjaktigt fullgöra detsamma måste inträda tidigare för postvaktbetjente än för många andra, enär deras arbete är af en utsläpande art och därför tidigt utpinar dem.

Att slutligen under de närmast förflutna åren bostadshyrorna litet hvarstans stegrats, priserna å de flesta lifsförnödenheter afsevärdt stigit och de direkta skatterna ökats, torde väl ingen på allvar vilja förneka, men sådant allt har oundvikligen bidragit dertill, att de gifta postvaktbetjente, som hafva familj, äfven med iakttagande af nödig sparsamhet, kommit att lida af ekonomiskt betryck, och icke kan väl heller under sådana omständigheter någon undra öfver, att postvaktbetjente icke gerna släppa den utsigt till förbättrade löneförmåner, som så väl Kongl. Maj:t som deras högste chef nu trenne år å rad för dem stält i utsigt, och för hvilka de äfven funnit sig inom Riksdagen hafva varma förespråkare.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag värdsamt hemställa, att Riksdagen ville besluta,

att vid postanstalt anställd vaktbetjent, som enligt nu gällande bestämmelser efter fem års väl vitsordad tjänstgöring kommit i åtnjutande af ett ålderstillägg å 100 kronor, måtte förklaras berättigad att uppbära ett andra ålderstillägg å 100 kronor till lönen efter ytterligare fem år, under enahanda vilkor i öfrigt, som gälla i afseende å första ålderstillägget, dock med iakttagande, att detta andra ålderstillägg icke må grundläggas ökad pensionsrätt för innehafvarne och icke i något fall utgå före 1900 års början.

Stockholm den 16 januari 1899.

Hj. Sjövall.
